

Správa paměti

Ing. Marek Běhálek
katedra informatiky FEI VŠB-TUO
A-1018 / 597 324 251
<http://www.cs.vsb.cz/behalek>
marek.behalek@vsb.cz

Motivace

- **Statické přidělení paměti**
 - Známe předem *velikost* i *počet* prvků datové struktury

```
int pole[10]; // 10 * sizeof(int)
```
 - Proměnné deklarované na globální úrovni
 - Statické proměnné
- **Dynamické přidělení paměti**
 - Neznámý počet prvků

```
int* pole = new int[pocet];
```
 - Rekurze

```
int f(int n) {  
    return n == 0 ? 1 : n * f(n-1);  
}
```

Správa paměti

3

Obsah přednášky

- Motivace
- Úrovně správy paměti.
- Manuální a automatická správa paměti.
- Metody přidělování paměti.
- Metody regenerace paměti.
- Správa paměti v konkrétních programovacích jazycích.

Správa paměti

2

Úrovně správy paměti

- **Technické vybavení**
 - registry, cache
- **Operační systém**
 - virtuální paměť
 - segmentace, stránkování
- **Aplikace**
 - Přidělování paměti
 - Regenerace paměti
 - Manuální – delete, dispose, free(), ...
 - Automatická – garbage collection

Správa paměti

4

Omezení na správu paměti

- **Časová režie**
 - Kolik času navíc zabere správa paměti?
- **Doba pozdržení interaktivity**
 - Na jak dlouho se aplikace „zasekne“ během správy paměti?
- **Paměťová režie**
 - Kolik prostoru spotřebuje správa paměti?
 - Interní fragmentace – zaokrouhlování velikosti bloků
 - Externí fragmentace – nevhodné využití paměti

Správa paměti

5

Historie

- 1957 – FORTRAN, statické přidělování
- 1958 – LISP, dynamické přidělování s regenerací
- 1962 – virtuální paměť
- 1965 – vyrovnávací paměti (cache)
- 1969 – Intel – čip 1 kB RAM
- 1974 – Intel 8080 – přístup k 64 kB paměti
- 1975 – Dijkstra - inkrementální regenerace paměti

Správa paměti

7

Problémy správy paměti

- **Předčasné uvolnění paměti**
 - Přístup k paměti, která již byla uvolněna
- **Únik paměti (memory leak)**
 - Neuvolňování nepotřebné paměti
- **Externí fragmentace**
 - Rozdělení volné paměti na mnoho malých bloků
- **Špatná lokalita odkazů**
 - Vliv velikosti cache
- **Chybné předpoklady při návrhu aplikace**

Správa paměti

6

Manuální správa paměti

- Program sám vrací část paměti, kterou nepotřebuje
- **Přidělování z hromady**
 - Volání funkcí pro přidělování a uvolňování paměti
 - Zodpovědnost je na programátorovi
 - Střídání bloků přidělené a volné paměti
- **Přidělování na zásobníku**
 - Pro lokální proměnné a parametry funkcí
 - Uvolňuje se vždy naposledy přidělená paměť

Správa paměti

8

Automatická správa paměti

• Vyhledání obsazených bloků paměti

- Živé bloky – program s nimi dále pracuje (jak to zjistíme??)
- Dostupné bloky – program s nimi je schopen dále pracovat
 - Globální a lokální proměnné, registry – kořeny dosažitelnosti

• Regenerace nevyužité paměti

- Paměť je k dispozici pro opakované přidělení

Správa paměti

9

Metody přidělování paměti

- Máme k dispozici jistým způsobem organizovanou volnou paměť.
- Dle požadavků aplikace postupně odebíráme a přidělujeme jednotlivým datovým objektům.
- Úkolem přidělování paměti je pro zadanou velikost požadované paměti vyhledat vhodný úsek volné paměti a jeho adresu vrátit.

Správa paměti

11

Automatická správa paměti

• Výhody

- Programátor se může věnovat jiným problémům
- Přehlednější rozhraní programových modulů (kdo uvolní přidělenou paměť?)
- Menší množství chyb spojených s přístupem do paměti
- Mnohem efektivnější správa paměti

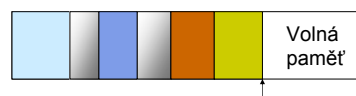
• Nevýhody

- Uvolňuje se pouze nedostupná paměť
- Není k dispozici ve starších jazycích

Správa paměti

10

Přidělování na zásobník

• Přidělení paměti

- Posune ukazatel o velikost přiděleného prostoru

• Uvolnění paměti

- Prázdná operace
- Vyplnění prostoru spec. vzorem – pro ladění

Správa paměti

12

Přidělování na zásobník

```
class SimpleAllocator {
public SimpleAllocator(char* memAddr, unsigned memSize) {
    m_addr = memAddr;
    m_size = memSize;
}
public char* alloc(unsigned size) {
    if( size > m_size ) throw new NoMemoryException();
    char* addr = m_addr;
    m_addr += size;
    return addr;
}
public void free(char* addr, unsigned size) {}
// Aktuální začátek volné paměti
protected char* m_addr;
// Aktuální velikost volné paměti
protected unsigned m_size; }
```

Správa paměti

13

Přidělování ze seznamu volných bloků

- Volné bloky paměti seřazené do seznamu
- Přidělení paměti
 - Vyhledání bloku vhodné velikosti
 - Zařazení nevyužitých částí volného bloku zpět do seznamu
- Uvolnění paměti
 - Zařazení bloku do seznamu
 - Spojení s navazujícími bloky – snížení fragmentace
 - Přesun volných bloků do jednoho celku (defragmentace paměti) – co s ukazateli?

Správa paměti

15

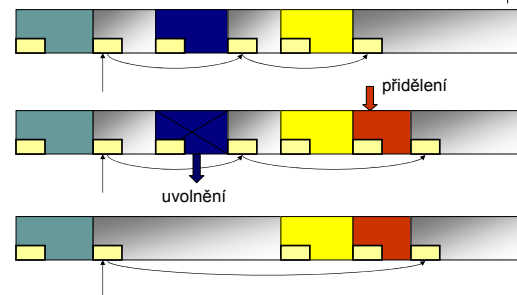
Přidělování na zásobník

- velmi rychlá metoda
- často se používá v rámci bloku, který získáme jinou metodou – sublokátor
- přidělování paměti pro aktivační záznamy (C/C++/Pascal)
- jednou z modifikací je zavedení operací *mark* a *release*

Správa paměti

14

Přidělování ze seznamu volných bloků

Správa paměti

16

Metody pro přidělování volných bloků

- First fit
 - Prochází seznam volných bloků a vybere první, jehož velikost je větší nebo rovna požadované velikosti.
 - Blok je rozdělen na přidělenou paměť a zbylé volné místo
 - Při uvolňování je potřeba volný blok opět zařadit do seznamu
- Nevýhoda – na začátku seznamu vznikne mnoho malých bloků, jejich sekvenční procházení může podstatně zpomalit operaci přidělování paměti.

Správa paměti

17

Metody pro přidělování volných bloků

- Next fit
 - vyhledávání začíná na pozici, kde předchozí vyhledávání skončilo
 - zabrání hromadění menších bloků na začátku seznamu
- Nevýhoda – přidělené bloky od sebe mohou být značně vzdálené
- Celkově vede k menší efektivitě

Správa paměti

19

Metody pro přidělování volných bloků

- Různě strukturovaný seznam
 - Zařazení uvolněného bloku na začátek/konec seznamu – složitější slévání sousedních volných bloků.
 - Použití uspořádaného seznamu podle adres bloku.
 - Použití složitějších struktur – například stromy.
- Lze použít u všech prezentovaných metod

Správa paměti

18

Metody pro přidělování volných bloků

- Best fit
 - snažíme se najít volný blok, jehož velikost je větší nebo rovna požadované
 - Nevýhody
 - pro velké množství objektů bude prohledávání a tedy i přidělování paměti pomalé
 - velké množství nepoužitelných malých zbytků paměti
 - Optimalizace
 - více seznamů pro bloky přibližně stejné délky
 - indexace + seřazení bloků podle délky (nebo složitější datové struktury)

Správa paměti

20

Metody pro přidělování volných bloků

- Worst fit
 - Je použit největší volný blok paměti.
 - Nově vzniklý blok (zbytek po přidělení paměti) bude dostatečně velký.

Správa paměti

21

Binární přidělování

- Nejnámější buddy systém.
- Velikost bloků je vždy mocnina dvou.
- Při dělení se blok rozdělí na dvě stejné části.
- Všechny bloky jsou „zarovnané“ na mocninu dvou.
- Přístup k blokům je tedy zajištěn na jednoduchém výpočtu pomocí bitových operací.

Správa paměti

23

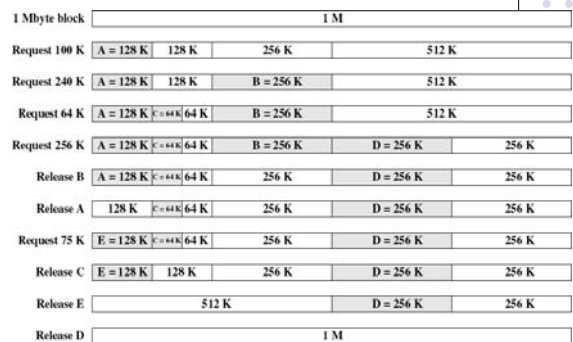
Přidělování s omezenou velikostí bloku (buddy system)

- Hierarchické dělení paměti na části podle pevných pravidel
- Spojovat lze pouze sousední bloky v hierarchii (buddies)
- Výsledek pak bude patřit do bezprostředně vyšší úrovně hierarchie.
- Sousedě bloku najdeme jednoduchým výpočtem – nižší režie (1 bit volný/obsazený)
- Pro každou možnou velikost bloků se udržuje samostatný seznam volných bloků.

Správa paměti

22

Example of Buddy System

Fibonacciho přidělování

- $f(1)=1, f(2)=2, f(n)=f(n-1)+f(n-2)$
 - 1, 2, 3, 5, 8, ...
- Tato varianta se snaží snížit vnitřní fragmentaci bloků využití kompaktnější sady možných velikostí bloků.
- Každý blok lze beze zbytku rozdělit na dva bloky, jejichž velikosti jsou opět prvky řady.
- Problémem je přidělování několika bloků stejné velikosti.

Správa paměti

25

Metoda dvoufázového značkování (mark and sweep)

- **Předpoklady:**
 - Známe kořeny dosažitelnosti
 - Globální a lokální proměnné
 - Registry
 - Známe strukturu dat (kde jsou další ukazatele)
- **Postup:**
 - Označujeme všechny bloky dosažitelné z kořenů
 - Neoznačené bloky uvolníme

Správa paměti

27

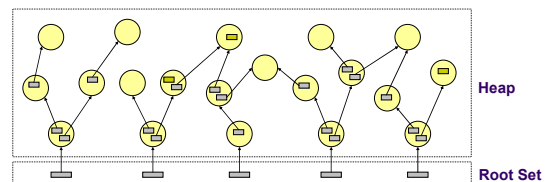
Metody regenerace paměti

- Nepoužité bloky paměti chceme znovu využít
- **Jak vyhledat nepoužité bloky?**
 - Čítače odkazů
 - Sledování odkazů – značkování
- **Inkrementální metody**
 - Úklid paměti se střídá s během aplikace
 - Lze využít pro systémy pracující v reálném čase

Správa paměti

26

Metoda dvoufázového značkování (mark and sweep)

Správa paměti

28

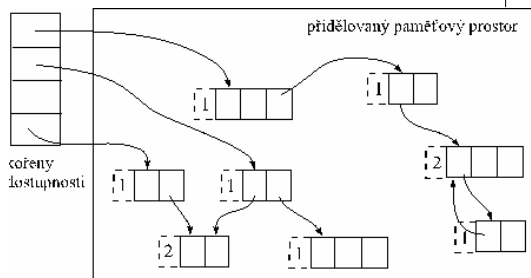
Metoda dvoufázového značkování (mark and sweep)

- Čas potřebný na prozkoumání dostupnosti objektů je závislý na velikosti hromady, ne na množství „smetí“ (garbage).
- Jeden „průchod“ ušetříme, pokud použijeme regeneraci s kopírováním.

Správa paměti

29

Regenerace s počítáním odkazů (reference counting)

Správa paměti

31

Regenerace s kopírováním

- Všechny obsazené bloky zkopírujeme do jiné souvislé oblasti paměti (vyhledáme je stejně jako u metody Mark and Sweep).
- Je třeba přeměřovat odkazy na kopírované objekty
- Při kopírování se snažíme vytvořit jeden kompaktní blok (má-li A odkaz na B, dáme je za sebe...)

Správa paměti

30

Regenerace s počítáním odkazů (reference counting)

- **Postup**
 - Každý objekt obsahuje počítadlo odkazů
 - $L := R$ zvýší počet odkazů na R a sníží počet odkazů na předchozí hodnotu L
 - Při snížení počítadla na nulu se paměť uvolní
- **Problémy**
 - Nefunguje pro cyklické odkazy
 - Nebezpečí tranzitivního uvolňování – odezva
 - Velká režie při častých změnách – lok. proměnné

Správa paměti

32

Generační regenerace paměti (Generational)

- Většina objektů má krátkou životnost.
- Objekty rozděleny do několika oblastí dle jejich „stáří“.
- Pokud objekt „přežije“ regeneraci paměti je zvětšena hodnota určující jeho stáří.
- Objekty v oblastech pro „staré“ objekty není nutné tak často testovat.

Správa paměti

33

Správa paměti v jazyce C++

- Součást syntaxe jazyka
 - `T* ptr = new T();`
 - `delete ptr;`
- Přidělování paměti pro pole
 - `long* buffer = new long[40];`
 - `delete[] buffer;`
- Nekombinovat `malloc/new` a `free/delete!`

Správa paměti

35

Správa paměti v jazyce C

- Standardní knihovní funkce
 - `void* malloc(size_t size)`
 - `void* calloc(size_t num, size_t size)`
 - `void* realloc(void* ptr, size_t size)`
 - `void free(void* ptr)`
- Implementace obvykle seznamem volných bloků

```
long* buffer;  
buffer = (long*)calloc(40, sizeof(long));  
buffer = (long*)realloc(buffer,  
                        100 * sizeof(long));
```

Správa paměti

34

Správa paměti v jazyce C++

- Vlastní přidělování/uvolňování pro třídu
 - ```
class C {
 public:
 C(char* s);
 void* operator new(size_t size, int arg);
 void operator delete(void* ptr, size_t size);
 ...
}
```
  - `C* cp = new(10) C("abc");`

Správa paměti

36

## Správa paměti v jazyce Java



- **Automatická regenerace paměti**
  - (záleží na výrobci, SUN, IBM - mark & sweep, prázdné bloky spojovány kopírováním, generational GC
  - Neexistuje destruktork (kdy by se měl volat?)
- **Inkrementální regenerace**
  - Samostatné vlákno s nízkou prioritou
  - Před uvolněním paměti volá metodu: `protected void finalize() throws Throwable`
  - Můžeme přímo volat garbage collector: `System.gc()`
- Pro vyhledání referencí se využívají *metadata*

Správa paměti

37

## Správa paměti v jazyce C# (2)



- **Inkrementální regenerace**
  - Dva vlákna běžící na pozadí
    1. Používá metodu dvoufázového značkování a identifikuje „garbage“.
    2. Volá `finalize` a uvolňuje paměť.
- Můžeme explicitně uvolnit paměť:  
`System.GC.Collect` – uvolní všechny
- Pro jednotlivé instance nutno použít rozhraní `System.IDisposable`

Správa paměti

39

## Správa paměti v jazyce C# (1)



- **Automatická regenerace paměti**
  - Používá algoritmus next fit, regenerace s kopírováním, využívá generací.
    - Udržuje pointer na další volné místo: `NextObjPointer`.
    - Při regeneraci paměti jsou objekty na hromadě „setříděny“ dle jejich vzdálenosti od kořenů.
    - Udržuje tři generace.
      - Vytvořené objekty
      - Objekty které přežily jeden průchod GC.
      - Objekty které přežily více průchodů GC.

Správa paměti

38